

УДК 304.4:330.342.146

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ЗДІЙСНЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ**Оберван О.Р.***E-mail: ooksanochka@ukr.net**Львівський національний університет імені Івана Франка*

Метою даного дослідження є аналіз здійснення соціальної політики через розроблену нами методику розрахунку соціально-економічного рівня розвитку та забезпечення соціально-економічної безпеки регіону в умовах формування інноваційної економіки. Дане дослідження дозволить нам оцінити їх розвиток в контексті забезпечення інноваційних перетворень в Україні, а також визначити основні напрямки та пріоритети соціальної політики, необхідні для забезпечення стійкого соціально-економічного зростання регіону в умовах формування інноваційної економіки. Також досліджується взаємозв'язок між відтворенням людського потенціалу і забезпеченням динамічного розвитку соціально-економічної системи в умовах формування інноваційної економіки в Україні. Незважаючи на численні дослідження даної проблематики, у вітчизняній економічній літературі відсутні методологічні розробки з визначення методичних підходів до оцінки здійснення соціальної політики в умовах формування інноваційної економіки в Україні, що обумовлює необхідність подальших досліджень.

Ключові слова: соціальна політика, соціально-економічний розвиток, інноваційна економіка, соціально-економічна безпека, показники соціального, економічного та інноваційного розвитку

UDC 304.4:330.342.146

A METHOD OF ASSESSMENT OF REALIZATION OF SOCIAL POLICY IN CONDITIONS OF FORMATION INNOVATION ECONOMY IN UKRAINE**Obervan O.R.***E-mail: ooksanochka@ukr.net**Ivan Franko National University of Lviv*

The purpose of this study is to analyze the implementation of social policy because we developed the methodology for calculating the level of socio-economic development and socio-economic security of the region in the conditions of formation of innovation economy. This study will allow evaluating them in the context of innovative reforms in Ukraine and identifying the main directions and priorities of social policies needed for sustainable socio-economic growth in the region in terms of innovation economy. Also it has been explored the relationship between human development and

reproduction to ensure the dynamic development of socio-economic systems in the conditions of formation innovation economy in Ukraine. Despite numerous studies of this problem, in domestic economic literature there are no methodological development to determine methodological approaches to the assessment of social policy in conditions of formation innovation economy in Ukraine, hence there is a need for further research.

Keywords: social policy, social and economic development, innovation economy, socio-economic security, indicators of social, economic and innovation development

Актуальність проблеми. Невизначеність та суперечливість підходів до оцінки здійснення соціальної політики в умовах формування інноваційної політики зумовлює необхідність визначення та формування основних підходів, методів та методик їх дослідження. Зміна підходів до формування та реалізації державної соціальної політики, основними завданнями якої є не тільки вирішення соціальних проблем, а й створенням передумов для економічного зростання та інноваційних перетворень, вимагає удосконалення методологічних засад та методики визначення ефективності зазначеної політики [3].

В умовах формування інноваційної економіки соціальна політика постає своєрідним індикатором розвитку суспільства, який сприяє зниженню соціальної напруги, зростанню рівня та якості життя населення, досягненню рівноваги та стабільності в суспільстві [8, с. 416]. Стратегічною метою економічних перетворень, які і досі відбуваються в Україні є формування інноваційної економіки регіонів, яке неможливе без комплексного аналітичного дослідження умов та результатів забезпечення збалансованості економічних та соціальних процесів. Інноваційні перетворення регіонів можливі лише за умови, коли ефективна економіка і соціальна політика, інститути управління інноваційним та соціально-економічним розвитком економіки знаходяться в постійному конструктивному діалозі.

Тісний взаємозв'язок людського розвитку та інноваційних процесів забезпечує широкі інноваційні перетворення в суспільстві, під якими запропоновано розуміти прогресивні зміни, викликані новаціями в усіх сферах суспільного життя, які охоплюють процес виробництва (нові технології, види продукції тощо), соціальну сферу (інновації в наданні соціальних послуг освіти, охорони здоров'я, соціальної реабілітації тощо); соціально-економічні відносини (соціальне партнерство бізнесу, суспільства і держави, соціальне підприємництво, самоорганізація населення для вирішення повсякденних проблем громади тощо) [3, с. 332].

Аналіз останніх наукових досліджень. Теоретичні та прикладні аспекти соціальної політики досліджено у працях відомих вітчизняних учених: О. Амоші, В. Антонюк, Ю. Барського, А. Белоусової, І. Вахович, В. Геєць, В. Куценко, Е. Лібанової, Л. Лісогор, Г. Лопушняк, О. Стефанишин, а також науковців близького і далекого зарубіжжя: Д. Аширова, С. Бобильова, К. Гріффіна, С. Іванова, В. Іноземцева, А. Льюїса, Махбуб уль Хака, Дж. Найта, Дж. Сакса, А. Сена. Однак, незважаючи на численні дослідження даної проблематики, у вітчизняній економічній літературі відсутні методологічні розробки з визначення методичних підходів до оцінки здійснення соціальної політики в умовах формування інноваційної економіки в Україні, що обумовлює необхідність подальших досліджень взаємозалежності соціального та інноваційного розвитку і визначає актуальність даної статті.

Мета роботи: проаналізувати здійснення соціальної політики через методика розрахунку соціально-економічного рівня розвитку та забезпечення соціально-економічної безпеки регіону в умовах формування інноваційної економіки, що дозволить далі визначити основні стратегічні напрямки та пріоритети соціальної політики, необхідні для забезпечення стійкого соціально-економічного зростання регіону та інноваційних перетворень.

Викладення основного матеріалу дослідження. Оцінка здійснення соціальної політики регіону вимагає проведення комплексного аналітичного дослідження передумов розвитку та результатів формування соціально-економічної та інноваційної економіки. На підготовчому етапі обираються мета, об'єкт, предмет, методи та принципи дослідження (рис. 1). В якості об'єкта дослідження обрано адміністративно-територіальну одиницю, якою виступають 24 регіони (області), АР Крим, м. Київ та м. Севастополь. Предметом дослідження є рівень соціально-економічного рівня розвитку та оцінка рівня соціально-економічної безпеки регіону в умовах формування інноваційної економіки в Україні.

Джерелом інформації вибору первинних статистичних показників оцінки соціального, економічного та інноваційного розвитку регіону слугуватимуть дані Державної служби статистики України, які відображені у Статистичному збірнику «Регіони України» [11].

Для аналізу та оцінки здійснення соціальної політики регіону нами будуть використовуватись такі наукові методи аналітичного

Рис.1. Методичний підхід до оцінки здійснення соціальної політики в умовах формування інноваційної економіки в Україні [розроблено автором на основі 1;4; 5]

дослідження як: метод коефіцієнтів та стандартизації показників (для розрахунку часткових стандартизованих показників, що характеризують рівень соціального і економічного розвитку регіону); індексний метод (для розрахунку інтегрального індексу рівня соціального та економічного розвитку економіки регіону; інтегрального індексу забезпечення соціально-економічної безпеки розвитку економіки регіону); метод зведення і групування (при зведенні часткових стандартизованих показників у єдиний інтегральний індекс соціально-

економічного розвитку економіки регіону); метод рейтингових оцінок (при ранжуванні регіонів держави за рівнем соціально-економічного розвитку та забезпечення соціально-економічної безпеки); метод побудови та аналізу рядів динаміки, трендів (при картографічному та схематичному відображенні динаміки показників, що характеризують рівень соціально-економічного розвитку та забезпечення соціально-економічної безпеки).

Для оцінки рівня соціального розвитку будуть використовуватися 7 компонентних груп: матеріальний добробут населення регіону, регіональний ринок праці, демографічна, здоров'я, духовно-освітня та екологічна; для оцінки інноваційно-економічного розвитку 3 групи показників: індекс розвитку підприємництва, індекс розвитку зовнішньоекономічної діяльності та розвитку науково-інноваційної діяльності.

Із усієї сукупності показників слід відібрати ті, що найбільшою мірою корелюються та впливають на рівень соціального та інноваційно-економічного розвитку регіону, та відповідатиме принципу повноти інформаційної бази. Задля цього скористаємося методом розрахунку коефіцієнта варіації, використання якого дозволить виявити найбільш значущі показники [2; 5, с. 455]:

$$V_j = S_j / \bar{x}_j, \quad (1)$$

$$\text{де } \bar{x}_j = \frac{1}{m} \sum_{i=1}^m x_{i,j}; S_j = \left[\frac{1}{m} \sum_{i=1}^m (x_{i,j} - \bar{x}_j)^2 \right]^{1/2},$$

m – кількість регіонів ($i = 1, 2, \dots, m$),

x_{ij} – значення j -го показника, що характеризує рівень соціального і економічного розвитку i -го регіону.

Потім по кожному j -му показнику перевіряється нерівність $V_j < e$, де e – гранична величина, яка дорівнює 0,05. Якщо значення $V_j < 0,05$, то показники вважаються квазіпостійними і виключаються з подальшого дослідження. Таким чином, одержимо матрицю вхідних показників, які характеризуватимуть соціальний та інноваційний економічний розвиток кожного регіону держави. Матриця вхідних показників матиме наступний вигляд [2; 5, с. 455]:

$$X = \begin{bmatrix} x_{11} & x_{12} & \dots & x_{1k} & \dots & x_{1n} \\ x_{21} & x_{22} & \dots & x_{2k} & \dots & x_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ x_{i1} & x_{i2} & \dots & x_{ik} & \dots & x_{in} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ x_{w1} & x_{w2} & \dots & x_{wk} & \dots & x_{wn} \end{bmatrix}, \quad (2)$$

де w – кількість регіонів;

n – кількість показників, які характеризують рівень соціального та економічного розвитку регіону;

x_{ik} – значення показника k для i -го регіону.

Із великої кількості методів стандартизації, які використовуються у сучасній практиці та науці, найбільш прийнятною є стандартизація на основі відношення фактичних показників, що характеризують рівень соціального та економічного розвитку регіону до їх еталонного значення [6]:

$$X_{ij}^I = \frac{X_{ij}}{X_{m+1j}} \quad (3)$$

$$\text{або } X_{ij}^I = \frac{X_{m+1j}}{X_{ij}}, \text{ де } (i=1, 2, \dots, m), (j=1, 2, \dots, n), X_{m+1j} \quad (4)$$

j -й – показник еталонного регіону (еталонний – це регіон з найкращим значенням показника з досліджуваної сукупності). При цьому формула 3 використовується, коли еталоном є максимальне значення, а формула 4 – мінімальне.

У результаті цього одержимо матрицю стандартизованих значень показників соціального та економічного розвитку. Така матриця матиме наступний вигляд:

$$Z = \begin{bmatrix} z_{11} & z_{12} & \dots & z_{1k} & \dots & z_{1n} \\ z_{21} & z_{22} & \dots & z_{2k} & \dots & z_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ z_{i1} & z_{i2} & \dots & z_{ik} & \dots & z_{in} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ z_{w1} & z_{w2} & \dots & z_{wk} & \dots & z_{wn} \end{bmatrix} \quad (5)$$

Одержана матриця стандартизованих значень дозволить нам розрахувати інтегральний індекс соціального та економічного за формулою:

Для соціального розвитку як середнє арифметичне:

$$I_C = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n P_C, \quad (6)$$

де n – кількість показників, що характеризують соціальний розвиток регіону;

P_C – стандартизований показник, що характеризує соціальну сферу регіону.

Для економічного розвитку як середнє арифметичне:

$$I_E = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n P_E, \quad (7)$$

де n – кількість показників, що характеризують економічний розвиток регіону;

P_E – стандартизований показник, що характеризує економічну сферу регіону.

Розрахунок інтегрального індексу соціально-економічного розвитку регіону здійснюється за формулою:

$$\bar{X}_i = \frac{1}{n} \sum_{j=1}^n X_{ij}, \quad (8)$$

де X_{ij} – зведені індекси регіону за соціальним та економічним розвитком;

n – число ознак, що характеризують рівень соціального, економічного та інноваційного розвитку.

Інтегральний індекс соціального та економічного розвитку буде коливатися у межах $[0; 1]$. Отже, можна вважати, що індекс соціального та економічного розвитку регіону змінюється в межах $0 < \bar{X}_i \leq 1$, і чим ближче значення цього індексу до 1, тим більшим є рівень соціального та економічного розвитку у регіоні в умовах формування інноваційної економіки.

Водночас, проведений розрахунок інтегрального індексу соціального та економічного розвитку дозволить виявити точку соціально-економічної рівноваги, в протилежному випадку – визначити рівень соціального перевантаження економіки або рівень економічного перевантаження соціальної сфери. Для цього скористаємось наступним співвідношенням: якщо $\frac{I_C}{I_E} > 1$, то рівень економічного розвитку i -го регіону переважає над рівнем соціального розвитку; якщо $\frac{I_C}{I_E} < 1$, то рівень соціального розвитку i -го регіону переважає над рівнем економічного розвитку; якщо $\frac{I_C}{I_E} = 1$, то оптимальне співвідношення між економічним та соціальним розвитком.

За результатами табл.1 можемо спостерігати, що високий рівень соціально-економічного розвитку в умовах формування інноваційної економіки має м. Київ. Такі регіони держави як АР Крим, Дніпропетровська, Донецька, Херсонська області мають середній рівень розвитку. Решта регіонів держави мають значно нижчі значення показників, що характеризують рівень соціальної орієнтації їх економіки.

Таблиця 1. Інтегральний індекс рівня соціально-економічного розвитку та рівня соціально-економічної безпеки регіону в умовах формування інноваційної економіки України за період 2000-2012 рр.

Регіони	Інтегральний індекс рівня соціально-економічного розвитку економіки регіону в умовах формування інноваційної економіки України				Інтегральний індекс рівня соціально-економічної безпеки регіону в умовах формування інноваційної економіки України			
	2000	2005	2010	2012	2000	2005	2010	2012
АР Крим	0,5997	0,6004	0,6035	0,5771	0,8999	0,9232	0,9062	0,9139
Вінницька	0,5689	0,5707	0,5541	0,5425	0,8187	0,8408	0,8214	0,8298
Волинська	0,4762	0,4753	0,4735	0,474	0,6261	0,6472	0,6850	0,6927
Дніпропетровська	0,6602	0,666	0,6177	0,6274	0,9304	0,9573	0,9544	0,9649
Донецька	0,78	0,7799	0,7407	0,7323	1,3884	1,4118	1,3552	1,3658
Житомирська	0,5208	0,524	0,4819	0,475	0,6701	0,6945	0,7129	0,6695
Закарпатська	0,5056	0,5066	0,4907	0,4922	0,7161	0,7347	0,7528	0,7693
Запорізька	0,5991	0,6003	0,5834	0,5716	0,8707	0,8870	0,8860	0,8938
Івано-Франківська	0,5141	0,5175	0,5344	0,5038	0,7028	0,7201	0,7566	0,7731
Київська	0,5295	0,5361	0,5421	0,5447	0,6884	0,7081	0,7013	0,7111
Кіровоградська	0,546	0,5483	0,5262	0,5153	0,7384	0,7626	0,7734	0,7773
Луганська	0,6046	0,6065	0,5566	0,5588	0,8818	0,9012	0,9199	0,9258
Львівська	0,5002	0,5026	0,4898	0,4888	0,6570	0,6766	0,7039	0,7141
Миколаївська	0,5579	0,5621	0,5312	0,5217	0,7544	0,7731	0,7821	0,7879
Одеська	0,5458	0,5457	0,5239	0,5179	0,7143	0,7355	0,7193	0,7285
Полтавська	0,6138	0,6141	0,5722	0,5605	0,8216	0,8365	0,8131	0,8141
Рівненська	0,5116	0,5173	0,502	0,4969	0,6862	0,7066	0,7234	0,7364
Сумська	0,5681	0,5652	0,5492	0,5439	0,7584	0,7737	0,7618	0,7636
Тернопільська	0,4988	0,4932	0,4633	0,4623	0,6487	0,6616	0,6802	0,6886
Харківська	0,5743	0,5763	0,5804	0,5641	0,7641	0,7825	0,7833	0,7868
Херсонська	0,6022	0,5966	0,594	0,5794	0,8721	0,8956	0,9146	0,9253
Хмельницька	0,5168	0,5183	0,5133	0,5025	0,6795	0,6991	0,7246	0,7352
Черкаська	0,5373	0,5428	0,5432	0,5363	0,7411	0,7660	0,7691	0,7710
Чернівецька	0,4994	0,5064	0,5227	0,5163	0,6863	0,7154	0,7591	0,7741
Чернігівська	0,5135	0,5093	0,478	0,4686	0,6729	0,6797	0,6834	0,6902
м. Київ	0,8507	0,8527	0,822	0,7944	1,1253	1,1716	1,0892	1,1021
м. Севастополь	0,5463	0,5228	0,5173	0,505	0,8355	0,8137	0,7518	0,7620

[розроблено автором на основі 1; 2; 5]

Групування регіонів держави за рівнем соціально-економічного розвитку в умовах формування інноваційної економіки подано у табл.2.

Таблиця 2. Групування регіонів держави за рівнем соціально-економічного розвитку в умовах формування інноваційної економіки

Регіони	Рівень соціально-економічного розвитку в умовах формування інноваційної економіки		
	Низький $0,4623 < I < 0,573$	Середній $0,574 < I < 0,6847$	Високий $0,6848 < I < 0,7945$
Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська, м. Севастополь	АР Крим, Дніпропетровська, Донецька, Херсонська	м. Київ	

[розроблено автором на основі 1; 5]

За результатами табл. 2 можемо бачити, що практично в усіх регіонах держави спостерігається соціальне перевантаження економіки, що, в цілому, призводить до її спаду, нездатності економіки забезпечити достойні умови проживання і розвитку особистості, відтворення економічної сфери регіону тощо. Водночас, це призводить до соціального утримання населення регіону, непродуктивних витрат на утримання соціально незахищених верств населення, нерационального фінансового забезпечення соціально орієнтованого розвитку економіки регіону.

Оцінка рівня соціально-економічної безпеки регіону в умовах формування інноваційної економіки здійснюється шляхом порівняння фактичних даних із пороговими значеннями. При цьому показники слід поділити на показники-стимулятори та показники-дестимулятори [9].

Так, для показників-стимуляторів рівень соціально-економічної безпеки регіону слід визначати на основі наступної формули [1; 4]:

$$P_{\phi c} = \frac{\Pi_{\phi}}{\Pi_n}, \quad (9)$$

де $P_{\phi c}$ – рівень соціально-економічної безпеки регіону за i -тим показником-стимулятором;

Π_{ϕ} – фактичне значення показника, що характеризує соціальний та економічний розвиток регіону;

Π_n – порогове значення показника, що характеризує соціальний та економічний розвиток регіону.

Для показників-дестимуляторів рівень соціально-економічної безпеки регіону визначається наступним чином [1; 4]:

$$P_{\phi d} = \frac{\Pi_n}{\Pi_{\phi}}, \quad (10)$$

де $P_{\phi d}$ – рівень соціально-економічної безпеки регіону за i -тим показником-дестимулятором.

Визначення інтегрального індексу соціально-економічної безпеки регіону та за кожною з груп показників буде проводитись за наступною формулою [1; 4]:

$$I_{\text{ПСебнр}} = \sqrt[n]{\prod_{j=1}^n (1 + x_j)} - 1. \quad (11)$$

Значення $I_{\text{ПСебнр}} = 0$ – крайній критичний стан системи, що характеризуватиметься станом небезпеки регіону, $I_{\text{ПСебнр}} > 1$ –

граничний ідеальний стан системи, який відповідатиме стану безпеки регіону. При цьому в межах кожного інтервалу пропонується виділити регіони, які попадають в стан небезпеки, ризику, безпеки та виклику. Регіони, що будуть знаходитися в стані небезпеки та виклику потребують першочергової уваги з боку держави задля уникнення небезпечного стану.

Для визначення проміжних станів, які характеризуватимуть соціальний ризик та загрозу регіону скористаємося формулою так званого «золотого поділу» [7; 10, с. 466], суть якого полягає у пропорційному відношенні, близькому до 0,618:0,382. Дотримання динамічної симетрії «золотого поділу» визначає найбільш гармонійні параметри структурування складових економіки, що сприятиме досягненню найбільш безпечного розвитку регіону. Це свідчить про те, що можливість застосування принципів співвідношення «золотого поділу» для визначення станів розвитку регіону виглядає закономірною. А тому для знаходження проміжків стану соціально-економічної безпеки регіону отримаємо квадратне рівняння [7; 10, с. 467]:

$$x^2 + ax - a^2 = 0, \quad (12)$$

рішення якого дозволяє знайти x_1 та x_2 :

$$x_{1,2} = -\frac{a}{2} \pm \sqrt{\frac{a^2}{4} + a^2}, \quad (13)$$

$$x_1 = 0,383; \quad x_2 = 0,854.$$

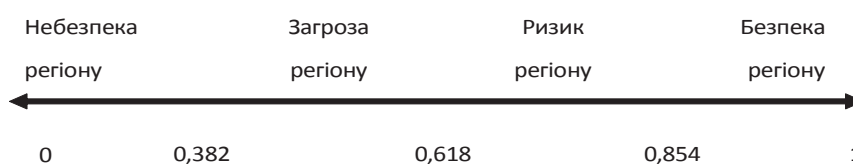

Рис.2. Стани регіону відповідно до пропорцій «золотого поділу»
[розроблено автором на основі 1;7;10, с. 468]

Отже, стани соціально-економічної безпеки регіону на проміжку від 0 до 1 розмістяться наступним чином: проміжок від 0 до 0,382 свідчитиме про стан соціально-економічної небезпеки регіону; проміжок від 0,383 до 0,618 свідчитиме про стан соціально-економічної загрози регіону; проміжок від 0,619 до 0,854 свідчитиме про стан соціально-економічного ризику регіону; проміжок від 0,855 до 1 свідчитиме про стан соціально-економічної безпеки регіону (рис. 2).

Групування регіонів держави за рівнем соціально-економічної безпеки наведено на рис.3.

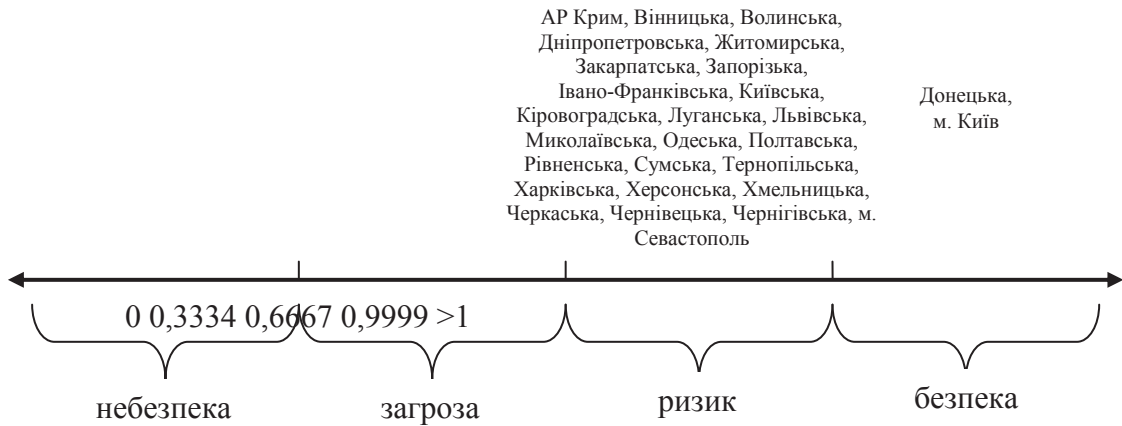

Рис.3. Типологічний розподіл регіонів держави за рівнем соціально-економічної безпеки [розроблено автором на основі 1;4]

У динаміці можемо спостерігати покращення показників безпеки соціально-економічного розвитку усіх регіонів в умовах формування інноваційної економіки (табл. 1). У стані безпеки протягом аналізованого періоду перебувають лише Донецька область та м. Київ, де значення показників соціально-економічної безпеки більше одиниці. Наближеними до забезпечення безпечного стану соціально-економічного розвитку є такі регіони держави як АР Крим, Дніпропетровська, Луганська та Херсонська області. У цих областях існують значно кращі можливості щодо відтворення самого життя, готовності економіки забезпечити сприятливі умови проживання, розвитку особливості, реалізації інтелектуального потенціалу, зменшити навантаження на соціальну сферу та ефективніше спрямовувати і використовувати фінансові джерела на формування інноваційної економіки регіону.

Висновки. Результати проведених аналітичних досліджень показали, що у жодному регіоні держави здійснення соціальної політики в умовах формування інноваційної економіки не є ефективним, що обумовлено відсутністю виваженої регіональної політики соціально-економічного та інноваційного розвитку, нереалізованістю фінансових інструментів стимулювання соціально-економічного та інноваційного розвитку регіону і неефективним використанням конкурентних переваг регіону. Трансформаційні процеси, які відбуваються в соціально-економічному житті України вимагають перегляду та удосконалення процесу державного управління соціально-економічним та інноваційним

розвитком країни через реформування вітчизняної економіки загалом та проведення змін у здійсненні соціальної політики. Для цього зусилля української влади повинні спрямовуватися на підвищення ефективності соціальної політики з метою забезпечення і створення достатніх умов для гармонійного розвитку особистості, підтримки належного рівня і якості життя та ефективної реалізації людського потенціалу. За умови недотримання цих визначальних характеристик регіон не здатен буде перейти на інноваційну модель розвитку економіки та ефективно реалізувати людський потенціал, а регіональні органи влади не зможуть забезпечити реалізацію стратегічних імперативів розвитку соціально орієнтованої та інноваційної економіки регіону, що і становить перспективи подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Барський Ю. М. Методичні підходи до оцінки рівня фінансового забезпечення соціально-орієнтованого розвитку економіки регіону / Ю. М. Барський // Інноваційна економіка. – 2012. – № 4(30). – Тернопіль, 2012. – 346 с.
2. Білоусова А. О., Стежко Н. В. Домінантні чинники впливу людського розвитку на інноваційні процеси / А.О. Білоусова, Н.В. Стежко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: зб. наук. пр. – Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2013. – Вип. 2, Т. 1. – С. 331-337.
3. Герасимчук З. В., Вавдіюк Н. С. Економічна безпека регіону: діагностика та механізм забезпечення: Монографія. / З. В. Герасимчук, Н. С. Вавдіюк. – Луцьк: Надстир'я, 2006. – 244 с.
4. Герасимчук З. В., Кондіус І. С. Теоретичні та прикладні засади прогнозування стійкого розвитку регіону: Монографія / З. В. Герасимчук, І. С. Кондіус. – Луцьк: Надстир'я, 2010. – 424 с.
5. Герасимчук З. В., Куцай Н. С. Організаційно-економічний механізм становлення інноваційного потенціалу регіону: Монографія / З. В. Герасимчук, Н.С. Куцай. – Луцьк: РВВЛНТУ, 2011. – 540 с.
6. Герасимчук З. В., Поліщук В. Г. Стимулювання сталого розвитку регіону: теорія, методологія, практика: Монографія / З. В. Герасимчук, В.Г. Поліщук. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2011. – 516 с.
7. Ковальська Л. Л. Оцінка конкурентоспроможності регіону та механізм її підвищення: Монографія / Л. Л. Ковальська. – Луцьк: Настир'я, 2007. – 420 с.
8. Лопушняк Г. С. Теоретико-методологічні засади державної соціальної політики України: Дис. На здобуття наук. ступ. Док. Наук 08.00.07/ Галина Степанівна Лопушняк. – Донецьк – 2012. – 465 с.
9. Математическая энциклопедия // Гл. ред. И. М. Виноградов. – Т. 2. – Д-КОО. – М.: «Советская энциклопедия», 1979. – 467 с.
10. Статистичний збірник «Регіони України» за 2012 рік: збірник / Державний комітет статистики України; за ред. О. Г. Осауленко. – К.: Державне підприємство «Інформаційно-аналітичне агентство», 2013. – 757 с.